Postbus 75331
1070 AH Amsterdam
www.nvve.nl
020-6200690

Tweede Kamer Rondetafelgesprek inzake euthanasie bij minderjarigen

STANDPUNT NVVE euthanasie bij minderjarigen onder de 12 jaar:

De NVVE stelt voor om, zoals ook de Staatscommissie Euthanasie in 1985 en de Gezondheidsraad in 1987 al wilden, niet de leeftijd, maar de mate van *feitelijke* wilsbekwaamheid leidend te maken in het euthanasietraject. Een arts kan de wilsbekwaamheid vaststellen.

OVERWEGINGEN NVVE

- **Knelpunt: Omgang met levensbeëindiging in de dagelijkse praktijk van kinderartsen**

De NVK constateert dat kinderartsen omgaan met uitzichtloos en ondraaglijk lijden als problematisch ervaren als zij kinderen behandelen die jonger dan 12 jaar zijn, omdat kinderartsen niet de mogelijkheid hebben om -in goed overleg met kind en ouders- te besluiten over te gaan tot levensbeëindiging. Zij hebben te maken met een patiënt die actief betrokken wordt (en betrokken wil worden) bij veel belangrijke en ingrijpende behandelbeslissingen, maar zijn/haar verzoek om levensbeëindiging bij ernstig en uitzichtloos lijden zal niet gehonoreerd kunnen worden.

- **Beslissingsbekwaamheid: Kalenderleeftijd of maturiteit?**

De wettelijke mogelijkheden voor euthanasie hangen af van een arbitrair gekozen kalenderleeftijd, waarop een kind al dan niet wilsbekwaam zou zijn. Echter, een ziek kind dat zo veel meemaakt en moet nadenken over levensvragen, maakt een andere cognitieve ontwikkeling door dan een gezond kind. Een arbitraire ondergrens van 12 jaar doet geen recht aan het oordelend vermogen van kinderen. Tijdens het ziekteproces worden kinderen wel bij veel ándere belangrijke en ingrijpende behandelbeslissingen betrokken. Kinderen die ernstig ziek zijn, beschikken daardoor vaak over een grotere maturiteit dan gezonde leeftijdgenoten.

- **Wetgeving**

Mogelijkheden onder de huidige Euthanasiewet

De Euthanasiewet biedt in beginsel mogelijkheden voor euthanasie voor minderjarigen onder de 12 jaar. De kern van de Euthanasiewet wordt namelijk gevormd door artikel 2 lid 1, waarin de zorgvuldigheidsvereisten zijn geformuleerd. Er is geen zorgvuldigheidsvereiste dat toeziet op leeftijd. Het vereiste van een 'weloverwogen euthanasieverzoek' ziet wel toe op wilsbekwaamheid, maar dat is in beginsel niet gekoppeld aan een bepaalde leeftijd. Het probleem voor minderjarigen onder de 12 jaar ligt veel meer in artikel 2 lid 4: dit artikel biedt expliciet ruimte aan minderjarigen tussen 12 en 16 jaar, maar zegt niets over de mogelijkheden tot het doen van een verzoek voor minderjarigen jonger dan 12 jaar.

Geschiedenis van de Euthanasiewet

De geschiedenis leert dat zowel de Staatscommissie Euthanasie in 1985 als de Gezondheidsraad in 1987 van mening waren dat géén leeftijdsgrens zou moeten worden opgenomen in de Euthanasiewet. Erkend werd dat *juridische* handelingsbekwaamheid niet hetzelfde is als *feitelijke* wilsbekwaamheid[1]; dat ook minderjarigen in bepaalde situaties in staat kunnen zijn een weloverwogen verzoek tot euthanasie te doen. Een leeftijdsgrens brengt willekeur met zich mee en dat zou geen recht doen aan de situatie en de geestelijke ontwikkeling van het specifieke kind.[2] Het ging hierbij niet alleen om minderjarigen van 16/17 of boven de 12, maar als voorbeeld werd de situatie van een minderjarige van 8 jaar genoemd.

Ook in de eerste twee wetsvoorstellen euthanasie werd geen ondergrens voor euthanasie gesteld. Begin 1986, tijdens de parlementaire behandeling van deze twee wetsvoorstellen, gaven meerdere partijen, waaronder heel expliciet de PvdA[3], ook nadrukkelijk aan dat leeftijdsgrenzen niet moesten worden gesteld. Wel hadden zowel het initiatiefvoorstel van Wessel-Tuinstra (na enige discussie), als de daaropvolgende Proeve van Wet van het kabinet Lubbers, de toestemming van de ouders als het ging om kinderen onder de 18 jaar verplicht gesteld.

Bij het wetsvoorstel uit 1999, dat heeft geleid tot de huidige wet, wordt terug gekomen op de gedachte dat dit 'oordeel des onderscheids' aanwezig is bij kinderen onder de 12 jaar. Anders dan in 1986 kiest de wetgever ervoor deze leeftijdsgroep uit te sluiten van de Euthanasiewet. De wetgever verwijst deze leeftijdsgroep naar de procedure van levensbeëindigend handelen zonder verzoek. Dit is opmerkelijk omdat het gaat om een groep van patiënten waarbij het 'oordeel des onderscheids' *in beginsel* niet aanwezig is, maar, juist gelet op de ziektegeschiedenis en specifieke context, dit in uitzonderlijke gevallen, zoals ook eerder al betoogd door de Staatscommissie en de Gezondheidsraad en verschillende politieke partijen, wél het geval zou kunnen zijn.

[1] Staatscommissie, p. 90: "Zoals uit de praktijk blijkt, kan uit het feit dat een kind nog niet de meerderjarigheidsleeftijd heeft bereikt en derhalve niet handelingsbekwaam is, niet zonder meer worden afgeleid dat bij hem ook feitelijk inzicht ontbreekt omtrent de belangen, die in het concrete geval in het geding zijn, en in de draagwijdte van een eventueel te nemen besluit."

[2] Staatscommissie, p. 93-94: "De staatscommissie is van mening dat een arts, die in het kader van een medische behandeling geconfronteerd wordt met het verzoek om levensbeëindiging van een mondige minderjarige, die in een noodsituatie verkeert als bedoeld in artikel 293, tweede lid, Sr., een dergelijk verzoek ernstig moet nemen. De staatscommissie ziet niet in waarom aan een dergelijk verzoek minder gewicht zou moeten worden gehecht dan aan het verzoek van een meerderjarige, die in een gelijke situatie verkeert. Hierbij zij aangetekend dat de staatscommissie heeft afgezien van het stellen van een leeftijdsgrens (…) waarin in beginsel een leeftijdsgrens van twaalf jaren wordt gesteld voor het horen van minderjarigen in zaken betreffende onder meer de ouderlijke macht. De staatscommissie is van mening dat het stellen van een leeftijdsgrens, waaraan een zekere willekeur nu eenmaal niet kan worden ontzegd, betekent dat in het concrete geval onvoldoende recht zou kunnen worden gedaan aan de geestelijke ontwikkeling van het kind.

[3] UCV50 17 februari 1986, 50-6: "Haas-Berger (PvdA): Het stellen van leeftijdsgrenzen is een zeer hachelijke zaak. Het gaat erom of de jeugdige zijn situatie kan overzien en of hij op grond daarvan een weloverwogen beslissing kan nemen. Dat hangt niet af van de feitelijke leeftijd maar van de rijpheid van de jeugdige. Een jongere die zijn leven lang ziek is geweest, die ernstig heeft geleden, zal rijper zijn dan een willekeurige leeftijdsgenoot."

Rechtsongelijkheid

Patiënten onder de 12 jaar die lijden aan een levensbedreigende of levensbekortende ziekte hebben door uitsluiting van de mogelijkheid tot euthanasie minder mogelijkheden ten aanzien van een waardig levenseinde dan dat mensen boven de 12 jaar dat hebben. Dit leidt tot rechtsongelijkheid. Het lijden van een kind jonger dan 12 jaar is immers niet anders dan het lijden van een iemand boven de 12 jaar. Mensen hebben (in ieder geval moreel) recht op een waardig levenseinde.

Bovendien dient volgens art. 12 lid 1 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind ook de mening van het kind gerespecteerd te worden: "De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid."

VOORSTEL NVVE

Wetswijziging: Maak feitelijke wilsbekwaamheid leidend

Van belang is dat wettelijk geregeld wordt dat ook kinderen onder de 12 jaar in staat worden gesteld om een rechtsgeldig euthanasieverzoek te doen.

De NVVE stelt een wijziging voor van art. 2 lid 4 van de Wtl: het schrappen van de ondergrens 12 jaar.

Art. 2 lid 4: "Indien de minderjarige patiënt een leeftijd heeft tussen de twaalf en zestien jaren en tot een redelijke waardering van zijn belangen terzake in staat kan worden geacht, kan de arts, indien een ouder of de ouders die het gezag over hem uitoefent of uitoefenen dan wel zijn voogd zich met de levensbeëindiging of hulp bij zelfdoding kan of kunnen verenigen, aan het verzoek van de patiënt gevolg geven. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing."

Deze wijziging van de ondergrens van 12 jaar maakt dat ook een wilsbekwame minderjarige jonger dan 12 jaar de mogelijkheid heeft om een euthanasieverzoek te doen. Uiteraard blijft de start van euthanasie altijd het verzoek van de betrokkene zelf. Zonder dat verzoek is er immers helemaal geen sprake van euthanasie. Onder de 16 blijft instemming van de ouders nodig.

Wilsonbekwame patiënten (middels oprekken zgn. Groningen protocol)

Per 1 februari 2016 wordt een nieuwe regeling ingesteld: Regeling beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging bij pasgeborenen. Deze regeling geldt tot het eerste levensjaar. Ook hier stelt de NVVE voor om de leeftijdsgrens los te laten. De NVVE pleit ervoor dat er gekeken wordt in hoeverre artikel 7 van de regeling ruimte kan bieden voor levensbeëindiging bij wilsonbekwame kinderen, onder dezelfde zorgvuldigheidseisen.